

Exam. Code : 103203
Subject Code : 1154

B.A./B.Sc. 3rd Semester
ENVIRONMENTAL STUDIES
Paper-ESL-221

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—75

SECTION-A

Note :— Attempt any **five** questions. Each question carries 5 marks. (25 marks)

1. What are the environmental effects of use and over-exploitation of forest resources ?
2. Write a brief note on 'Ecological succession'.
3. Describe 'Energy flow in the ecosystem'.
4. Write a note on values of biodiversity.
5. What are the effects of cyclones ? What are different measures for management of cyclones ?
6. Describe 'Wildlife Protection Act'.
7. Mention the role of information technology in environment and human health.

SECTION-B

Note :— Attempt any **five** questions. Each question carries 10 marks. (50 marks)

8. Explain various renewable and non-renewable energy resources.
9. Give types, characteristic features, structure and function of Grassland ecosystem.
10. What are threats to biodiversity ? Describe habitat loss and its consequences.

11. Write about causes, effects and control measures of Air Pollution.
12. What are the factors responsible for ground Water depletion ? Write in detail about water conservation methods.
13. What are the consequences of population explosion ? Describe various Family Welfare Programmes.
14. Write a note on Human Rights and Value Education.

(Punjabi Version)

ਭਾਗ—ੳ

ਨੋਟ :- ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 5 ਅੰਕ ਹਨ।

(25 ਅੰਕ)

1. ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹਨ ?
2. 'ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ' ਅਨੁਕ੍ਰਮ ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
3. ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
5. ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹਨ ? ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਉਪਾਅ ਕੀ ਹਨ ?
6. 'ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਨਿਯਮ' ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
7. ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

ਨੋਟ :- ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ।

(50 ਅੰਕ)

8. ਵਿਭਿੰਨ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਊਰਜਾ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
9. ਗ੍ਰਾਸਲੈਂਡ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦੱਸੋ।

10. ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਖ਼ਤਰੇ ਹਨ ? ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਕ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
11. ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ, ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਉਪਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
12. ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ? ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।
13. ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿਸਫੋਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੀ ਹਨ ? ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਿਆਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
14. ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸਿੱਖਿਆ (Value Education) 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

(Hindi Version)

भाग—क

नोट :- कोई पांच प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 5 अंक हैं।

(25 अंक)

1. वन संसाधनों के अधिक दोहन और उपयोग का पर्यावरणीय प्रभाव क्या है ?
2. 'पारिस्थितिक अनुक्रम' पर एक संक्षिप्त नोट लिखें।
3. 'पारिस्थितिकी तंत्र में ऊर्जा प्रवाह' की चर्चा करें।
4. जैव विविधता के मूल्यों पर एक नोट लिखें।
5. चक्रवात के प्रभाव क्या हैं ? चक्रवात के व्यवस्थापन के लिए अलग-अलग उपाय क्या हैं ?
6. 'वन्यजीव संरक्षण अधिनियम' का वर्णन करें।
7. पर्यावरण और मानव स्वास्थ्य में सूचना प्रौद्योगिकी की भूमिका का उल्लेख करें।

नोट :- कोई पांच प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 10 अंक हैं।
(50 अंक)

8. विभिन्न नवीकरणीय और गैर-नवीकरणीय ऊर्जा संसाधनों की व्याख्या करें।
9. ग्रासलैंड जैव विविधता के प्रकार, विशेषता, संरचना और कार्य बताएं।
10. जैव विविधता के लिए क्या खतरे हैं ? प्राकृतिकवास के नुकसान और उसके परिणामों का वर्णन करें।
11. वायु प्रदूषण के कारणों, प्रभावों और नियंत्रण के उपायों के बारे में लिखें।
12. भू-जल की कमी के लिए कौन से कारक जिम्मेदार हैं ? जल संरक्षण के तरीकों के बारे में विस्तार से लिखें।
13. जनसंख्या विस्फोट के परिणाम क्या हैं ? विभिन्न परिवार कल्याण कार्यक्रमों का वर्णन करें।
14. मानवाधिकार और नैतिक शिक्षा (Value Education) पर एक नोट लिखें।